TRƯỜNG ĐẠI HỌC SÀI GÒN
TẠP CHÍ KHOA HỌC
ĐẠI HỌC SÀI GÒN
ISSN 1859 - 3208
Số 83 (06/2022)

SAIGON UNIVERSITY
SCIENTIFIC JOURNAL
OF SAIGON UNIVERSITY
No. 83 (06/2022)

Email: tcdhsg@sgu.edu.vn ; Website: http://sj.sgu.edu.vn/

THIẾT KẾ DẠY HỌC ĐẢO NGƯỢC MÔN PHƯƠNG PHÁP HƯỚNG DẪN TRẺ KHÁM PHÁ KHOA HỌC – XÃ HỘI

Designing flipped teaching and learning – the method of instructing children to explore social sciences

ThS. Bùi Thị Giáng Hương[(1)], ThS. Phạm Xuân Thanh[(2)]

[(1)]Trường Đại học Sài Gòn
[(2)]Trường Đại học Đồng Nai

TÓM TẮT

Dạy học đảo ngược được xem là mô hình dạy học kết hợp với công nghệ, giúp cho sinh viên chủ động, tích cực trong quá trình học tập, chuyển học bề nông sang bề sâu, giúp chuyển hóa năng lực sư phạm thành năng lực cá nhân. Tuy nhiên, để thực hiện tổ chức dạy học, cần phải thiết kế dạy học để phát triển năng lực của người học, từ thiết kế hoạt động dự kiến của người dạy đến việc đánh giá hoạt động học tập của người học sao cho phù hợp với hình thức học tập đảo ngược trên lớp học công nghệ này. Bài viết chỉ ra quy trình thực hiện thiết kế các hoạt động dự kiến, cùng việc thực hiện tổ chức lớp học trên hệ thống quản lý học tập (LMS).

Từ khóa: *lớp học đảo ngược, thiết kế dạy học, thuyết chuyển hóa, môn Phương pháp hướng dẫn trẻ khám phá khoa học - xã hội*

ABSTRACT

Flipped teaching and learning is considered a teaching model blended with technology, helping students to be active and positive in their learning process, transforming superficial learning to deep learning, transforming pedagogical competence into individual competence. However, in order to implement the model, it is necessary to design teaching to develop learners' capacity from designing the teacher's expected activities to assessing learners' learning activities in such a way that it is suitable for this form of flipped learning in this technology classroom. The article shows the implementation process of designing expected activities, and implementing classroom organization on a learning management system (LMS).

Keywords: *Flipped class, designing teaching and learning, transformation theory, the method of instructing children to explore social sciences*

1. Đặt vấn đề

Giáo dục đại học nước ta chuyển đổi tích cực theo định hướng nghề nghiệp ứng dụng từ dự án POHE - Profession Oriented Higher Education *(được triển khai tại Việt Nam: giai đoạn 1 từ năm 2005 đến năm 2009 và giai đoạn 2 từ năm 2012 đến năm 2015)* nhằm thực hiện chủ trương đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục đại học theo Nghị quyết 14/2005/NQ-CP *"Đổi mới giáo dục đại học phải đảm bảo tính thực tiễn, hiệu quả và đồng bộ […]; phải tiến hành đổi mới từ mục tiêu, quy trình, nội dung đến phương pháp dạy và học, phương thức*

Email: btghuong@sgu.edu.vn

đánh giá kết quả học tập […]; gắn bó chặt chẽ và tạo động lực để tiếp tục đổi mới giáo dục phổ thông và giáo dục nghề nghiệp […]. Phát triển các chương trình giáo dục đại học theo định hướng nghiên cứu và định hướng nghề nghiệp".

Sự chuyển đổi trên được đặt trong bối cảnh công nghệ thay đổi nhanh chóng kéo theo chuyển biến các hình thức tổ chức dạy học với công nghệ như học tập trực tuyến, học tập đại trà, học tập kết hợp … trong đó hình thức tổ chức lớp học đảo ngược cho thấy được các đặc điểm phù hợp với quá trình phát triển năng lực cá nhân (Lợi, 2014; Vũ, 2017) thông qua việc tổ chức các hoạt động học tập có tính liên tục (ở nhà, trên lớp) và hỗ trợ trên hệ thống quản lý học trực tuyến LMS (Learning Management System) như Google Classroom, Moodle, v.v.

Tuy nhiên, việc thiếu căn cứ từ thiết kế dạy học dẫn đến hiệu quả vận dụng mô hình lớp học đảo ngược vào thực tế để phát triển năng lực bộc lộ nhiều hạn chế.

Nghiên cứu đề xuất việc ứng dụng lớp học đảo ngược trong thiết kế dạy học theo thuyết chuyển hoá và làm rõ tương tác học tập trong lớp học đảo ngược ở quá trình tổ chức dạy học ở môn Phương pháp hướng dẫn trẻ khám phá khoa học – xã hội (PPHDTKPKH-XH).

2. Câu hỏi và phương pháp nghiên cứu

Bài viết sử dụng phương pháp phân tích tài liệu và thiết kế dạy học theo thuyết chuyển hóa để xác định các hoạt động học ứng với tổ chức lớp học đảo ngược.

Câu hỏi nghiên cứu: (1) Tại sao lựa chọn thuyết học tập chuyển hóa, và (2) quy trình thiết kế ứng dụng vào lớp học đảo ngược như thế nào, cụ thể cho môn học Phương pháp hướng dẫn trẻ làm quen với môi trường xung quanh.

3. Thiết kế dạy học chuyển hóa – cơ sở lý thuyết nền tảng phát triển năng lực

3.1. Lý thuyết học tập chuyển hóa

Lý thuyết "Học tập chuyển hóa" được Giáo sư Jack Mezirow (1997) giới thiệu trong một bài báo có tựa đề "Perspective Transformation"; bản đầy đủ trong sách "Các phương diện chuyển hóa của học tập người lớn" (Transformative Dimensions of Adult Learning) năm 1991 và cùng năm đó được ông trình bày tại Hội nghị nghiên cứu giáo dục người lớn. Học tập chuyển hóa (Mezirow, 1997) cho rằng sự biến đổi khung tham chiếu (như là những cơ cấu giả định giúp hiểu rõ kinh nghiệm cá nhân; nó bao gồm nhận thức, ý chí thái độ, cảm xúc, niềm tin...) là do quá trình đồng hóa và chuyển hóa các kinh nghiệm trước đó của người học khi được đặt vào trong những tình huống trải nghiệm thực tế; và tiến trình đó được Henderson (2010) mô tả theo các pha học tập như sau: (1) tình thế mất phương hướng; (2) tư duy phê phán; (3) đối thoại với người khác và (4) hành động.

3.2. Thiết kế dạy học chuyển hóa

Thiết kế dạy học - *được xem là khoa học liên kết "linking science" kết nối khoảng trống giữa lý thuyết học tập và thực tiễn trong giáo dục* (Münsterberg, 1899; Dewey, 1900) - với vai trò định hướng các hành động dạy học/chỉ dẫn để tối ưu kết quả dạy học mong muốn - như là đạt được/thành tựu và hiệu quả (Reigeluth, 1983).

Thiết kế dạy học dựa trên nền tảng từ lý thuyết học tập để xác định cụ thể các hoạt động học tập được tổ chức phù hợp với điều kiện thực tế.

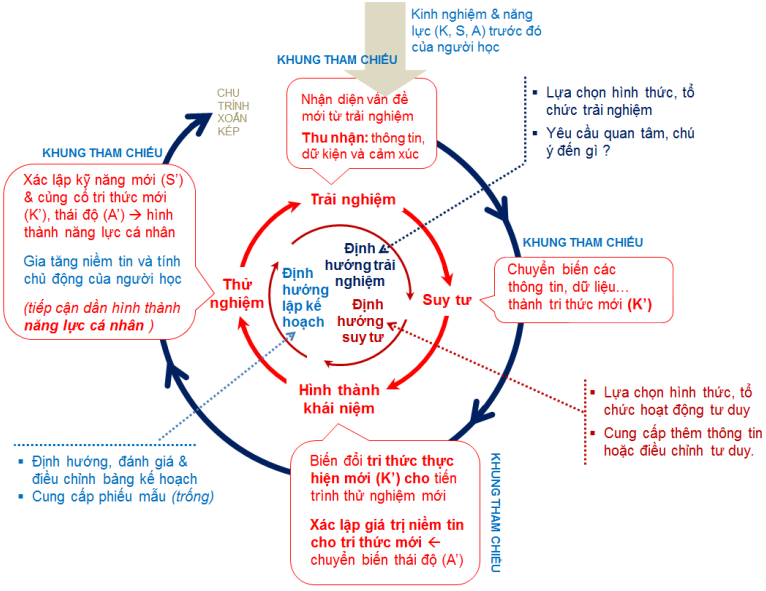
Mô hình phát triển năng lực cá nhân dựa trên thuyết học tập chuyển hóa (Thanh, 2015) được đề xuất trên cơ sở kế thừa quan điểm phát triển năng lực cá nhân thông qua

các pha trải nghiệm (Kolb, 1984) và sự biến đổi khung tham chiếu (Mezirow, 1997). Nghiên cứu này chỉ ra rõ lộ trình phát triển năng lực theo xoắn ốc:

- Tiến trình chuyển hóa năng lực ở người học: theo chu trình xoắn ốc với pha của học tập trải nghiệm *(trải nghiệm - suy tư - hình thành khái niệm - thử nghiệm tích cực).*

- Vai trò của giáo viên trong tiến trình dạy học chuyển hóa năng lực *(định hướng và tổ chức trải nghiệm, suy tư và thử nghiệm).*

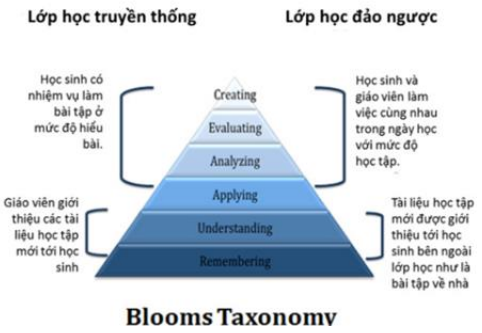
Sự biến đổi của khung tham chiếu *(kiến thức, kỹ năng, thái độ, niềm tin, ý chí, tình cảm…)* của người học theo các pha học tập chuyển hóa.

Hình 1: *Mô hình phát triển năng lực cá nhân dựa trên thuyết học tập chuyển hóa*

3.3. Tiến trình học tập trong lớp học đảo ngược

So sánh lớp học đảo ngược và lớp học truyền thống:

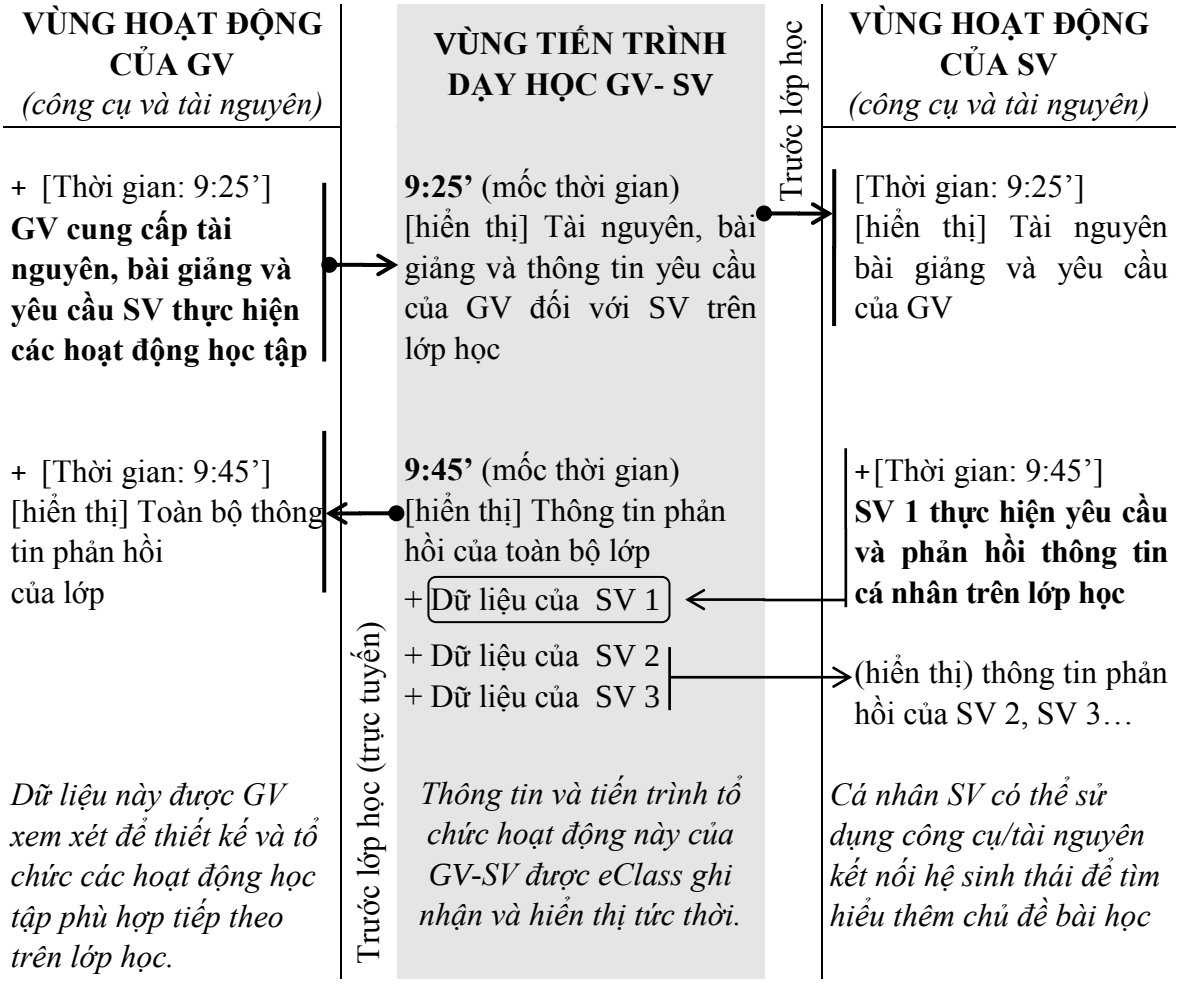
Lớp học đảo ngược	Lớp học truyền thống
+Giáo viên hướng dẫn bài giảng tại nhà thông qua video, sách, website +Người học hiểu sâu hơn các khái niệm, ứng dụng và có sự kết nối với nội dung đã tạo ra khi thảo luận tại lớp. +Người học nhận được sự hỗ trợ cá nhân khi cần thiết.	+ Giáo viên hướng dẫn trên lớp + Người học ghi chép + Người học làm theo hướng dẫn + Giáo viên đánh giá + Người học có bài tập về nhà

3.3.1 Lớp học đảo ngược: nhấn mạnh tổ chức tiến trình học tập liên tục *(trước khi lên lớp học, trên lớp học và về nhà)* với sự tổ chức các hoạt động học tập tối ưu và hiệu quả cho người học theo kiểu đảo ngược các pha hoạt động dạy học so với dạy học truyền thống, đó là: (1) tổ chức học tập cá nhân hóa trước lớp học; (2) tập trung vào hoạt động học tập ở mức cao trên lớp học; (3) tổ chức các hoạt động học tập theo tiến trình liên tục, có sự trợ giúp hỗ trợ và phù hợp với điều kiện dạy học của nhà trường; (4) cần có hệ thống phân phối tài nguyên, bài giảng, bài tập rèn luyện đến người học, v.v.

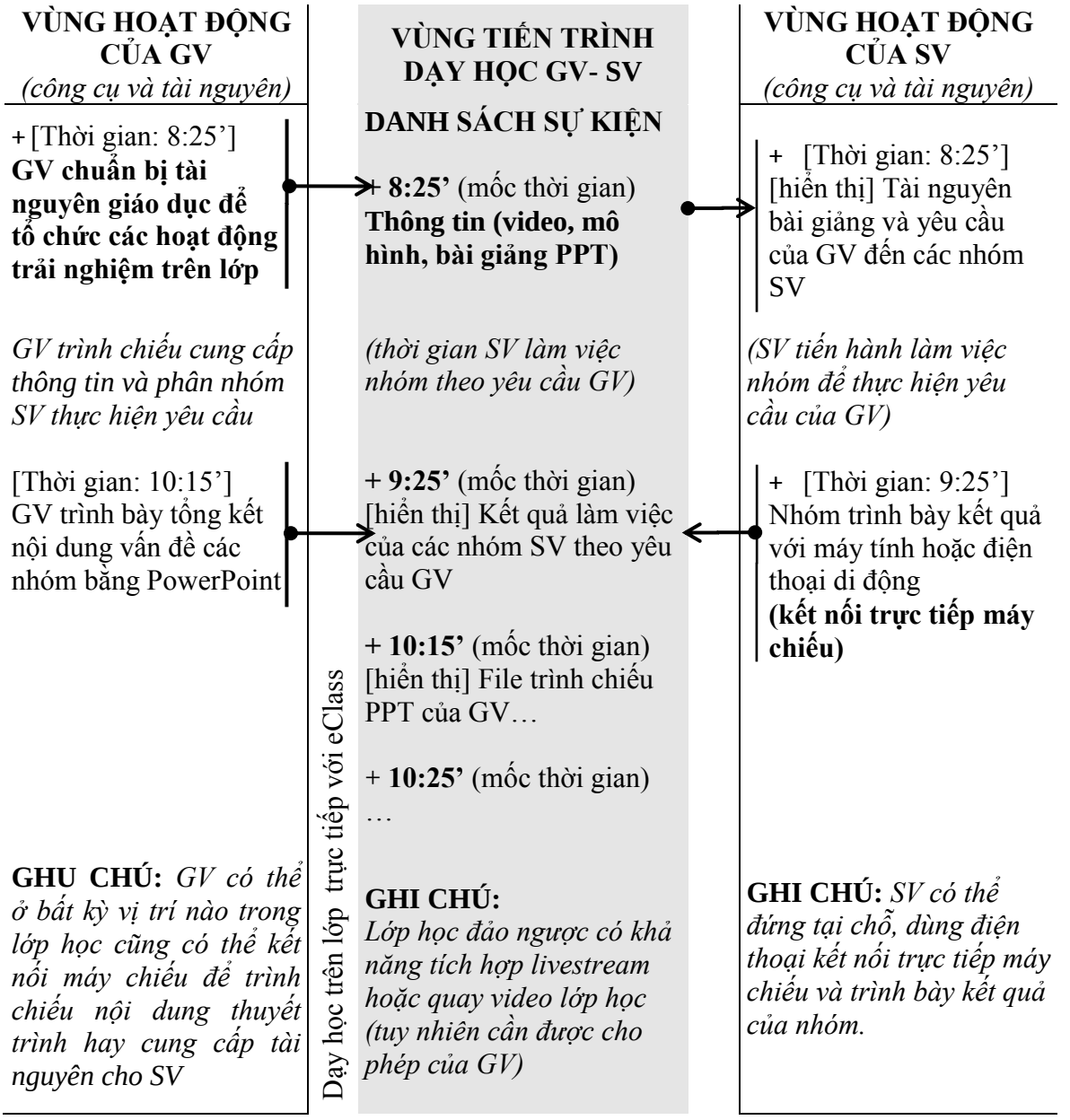
3.3.2 Tiến trình tương tác lớp học đảo ngược

Tiến trình dạy và học lớp học đảo ngược được phân chia thành 3 vùng tương tác hoạt động khác nhau tạo nên môi trường kết nối học tập, cụ thể như sau:

Trước giờ học: Tiến trình thiết kế môi trường kết nối học tập tại thời điểm trước tiết học diễn ra, giảng viên (GV) và sinh viên (SV) tương tác trực tuyến (cung cấp bài giảng).

a. Trong giờ học: GV thực hiện dạy học trực tiếp trên lớp (trong mô hình lớp học eClass) cho phép tổ chức học tập tương tác linh hoạt thay thế phần mềm dạy học PowerPoint.

b. Sau giờ học: GV thực hiện vai trò hỗ trợ trong quá trình rèn luyện cá nhân, SV phát triển mở rộng và thực hiện kiểm tra/đánh giá kết quả học tập.

+ [Thời gian: …] **GV cung cấp thêm tài liệu, hệ thống bài tập và hỗ trợ SV** **Kiểm tra/đánh giá kết quả của SV**	**+ 11:25'**(ngày tháng năm) **Danh sách tài liệu tham khảo, hệ thống bài tập rèn luyện** **+ 9:25'**(ngày tháng năm) **Kiểm tra/đánh giá kết quả học tập, rèn luyện**	+ [Thời gian: …] [hiển thị] Danh sách tài nguyên + SV tự tổ chức tiến trình học cá nhân + Tham gia thực hiện kiểm tra/ đánh giá

3.3. Đề xuất thiết kế dạy học chuyển hóa trên lớp học đảo ngược

Đề xuất lựa chọn lớp học đảo ngược trên cơ sở thiết kế sư phạm theo thuyết chuyển hóa để thực hiện tổ chức dạy học phát triển năng lực cá nhân, tóm tắt sau đây:

+ Khung thiết kế sư phạm theo chuyển hóa định hướng: giúp xác định các hoạt động dạy và học phù hợp thông qua việc chỉ ra sự biến đổi của người học theo từng giai đoạn phát triển cá nhân.

+ Lựa chọn tổ chức các hoạt động được thiết kế sư phạm chuyển hóa theo mô hình lớp học đảo ngược để gia tăng hiệu quả học tập (hiệu quả thời gian, kết quả đạt được ở SV).

Bảng: Thiết kế dạy học theo thuyết chuyển hoá

Lớp học đảo ngược	**Hoạt động GV**	**Hoạt động SV**	**Điều kiện thực hiện**	**Sự biến đổi SV**	
Trực tuyến	Cung cấp tài liệu, video bài giảng quá trình hướng dẫn trẻ làm quen với môi trường xung quanh	Đọc, xem bài giảng và thực hiện yêu cầu của GV	Hệ thống trực tuyến hỗ trợ trực tuyến (phân phối tài nguyên đến SV)	Hiểu biết quá trình tổ chức hoạt động làm quen với môi trường xung quanh	Chuẩn bị tốt cho buổi học trên lớp
Thực hiện trên lớp	Khởi động với bài tập tay	SV thực hiện các bài tập bằng tay.	Hệ thống bài rèn luyện tay trái, phải	Tâm thế vui vẻ, tích cực sẵn sàng vào bài học	Không khí vui vẻ
Thực hiện trên lớp	GV yêu cầu SV xác định các thành tố của quá trình tổ chức hoạt động hướng dẫn trẻ làm quen với môi trường xung quanh	SV xác định các thành tố quá trình tổ chức hoạt động	Bảng bản chất quá trình dạy học (DH) và giáo dục (GD) của hoạt động làm quen với môi trường xung quanh	SV nhận diện được các thành tố của quá trình tổ chức hoạt động hướng dẫn trẻ làm quen môi trường xung quanh **Dạng bài về phát triển năng lực**, không phát triển phẩm chất	**MỨC ĐỘ 1:** HIỂU BIẾT
	GV cho SV xem video về hoạt động bé khám phá môi trường xung quanh	SV xác định quá trình tổ chức hướng dẫn bằng sơ đồ	Video hoạt động bé khám phá bong bóng nước	SV hiểu biết về quá trình tổ chức thực hiện	
	GV hệ thống hóa kiến thức theo mô hình	SV điều chỉnh bảng bản chất quá trình tổ chức hoạt động	Bài giảng PPT, video tóm tắt: *(1) sự khác biệt và tương quan giữa quá trình DH &*	SV nhận diện được bản chất quá trình tổ chức hoạt động hướng dẫn trẻ khám phá môi trường xung	

Lớp học đảo ngược	Hoạt động GV	Hoạt động SV	Điều kiện thực hiện	Sự biến đổi SV	
			GD; (2) hoạt động học tập của trẻ, (3) thuyết trải nghiệm, (4) năng lực thế kỷ 21 Bảng xác định bản chất quá trình	quanh	
Thực hiện trên lớp	GV yêu cầu đánh giá tổ chức hoạt động hướng dẫn trẻ làm quen với môi trường xung quanh	SV đánh giá (theo cá nhân) các video tổ chức hoạt động của GV mầm non	Video tổ chức hoạt động tại trường mầm non Giấy A4	SV trải nghiệm sự khác biệt giữa bài dạy học và bài giáo dục	**MỨC ĐỘ 2:** THAY ĐỔI THÁI ĐỘ/HÀNH VI – HÌNH THÀNH KĨ NĂNG
	GV tổng kết các nội dung chính, nhấn mạnh quy trình tổ chức hướng dẫn	SV ghi nhận đặc điểm của 2 dạng bài DH và GD	Thời gian thực hiện 60-90 phút	SV rút ra được cần thiết hài hòa, kết hợp cả hai dạng bài khi tổ chức hoạt động hướng dẫn trẻ làm quen với môi trường xung quanh	
Cá nhân tự luyện tập (ở nhà + hệ dữ liệu)	GV hướng dẫn SV thiết kế và tổ chức các hoạt động hướng dẫn theo chủ đề	SV soạn giáo án theo các chủ đề đã lựa chọn	Các tên chủ đề Các lớp có trẻ ở trường mầm non	SV thực hành, rèn luyện thiết kế hoạt động.	**MỨC ĐỘ 3:** HÌNH THÀNH NĂNG LỰC BAN ĐẦU
Thực hiện trên lớp	GV hướng dẫn SV đánh giá thiết kế bài chủ đề cá nhân	SV đánh giá chéo hoạt động của nhau	Clip tổ chức hoạt động của SV	SV trải nghiệm trực tiếp hoạt động nghề nghiệp	
Cá nhân tự hoàn tất hồ sơ học tập *(ở nhà)*	GV yêu cầu SV xác định mục tiêu xây dựng kế hoạch chủ đề, xây dựng giáo án trong chủ đề	SV thực hiện đánh giá và ghi vào hồ sơ học tập	Hồ sơ học tập Bài học: các hình thức tổ chức dạy học & giáo dục hiệu quả	SV trải nghiệm trực tiếp hoạt động nghề nghiệp sư phạm tích hợp nhóm kĩ năng rèn luyện não phải, trái	

4. Kết luận

Bài viết đã trình bày cơ sở nền tảng thiết kế dạy học chuyển hóa cho lớp học đảo ngược, điều này giúp cho việc tổ chức dạy học được hiệu quả hơn trong việc phát triển năng lực của người học. Việc ứng dụng lớp học đảo ngược trên nền tảng thiết kế dạy học và làm rõ tương tác trong quá trình tổ chức dạy học ở môn Phương pháp hướng dẫn trẻ khám phá khoa học - xã hội là cách thiết kế dạy học và vận dụng phương pháp dạy học phát huy năng lực của sinh viên. Với cách thiết kế dạy học chuyển hóa cho lớp học đảo ngược giúp cho sinh viên gắn được thực tiễn với lý luận và có thể vận dụng vào hoạt động hướng dẫn trẻ khám phá khoa học - xã hội trong bối cảnh dạy học số.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Dewey, J. (1900). Psychology and social practice. *Psychological Review, 7*(2), 105–124. https://doi.org/10.1037/h0066152. Truy xuất ngày 25/3/2021.

Henderson J. (2010). An exploration of transformative learning in the online environment. *26th Annual Conference on Distance Teaching & Learning.*

Nguyễn Văn Lợi (2014). Lớp học nghịch đảo-mô hình dạy học kết hợp trực tiếp và trực tuyến. *Tạp chí Khoa học Trường Đại học Cần Thơ, 34*, 56–61.

Mezirow, J. (1997). Transformative learning: Theory to practice. *New Directions for Adult and Continuing Education, 1997*(74), 5–12.

Münsterberg, H. (1899). *Psychology and life*. Boston: Houghton.

Reigeluth, C. M. (1983). Instructional design: What is it and why is it. In *Instructional-design theories and models: An overview of their current status*, 3–36.

Phạm Xuân Thanh (2015). Phát triển năng lực cá nhân trong dạy học tích hợp dựa trên thuyết học tập chuyển hóa. Kỷ yếu Hội thảo Khoa học toàn quốc *Bồi dưỡng năng lực cho giảng viên các trường sư phạm*, 714.

Nguyễn Quốc Vũ, Lê Thị Minh Thanh (2017). Áp dụng mô hình lớp học đảo ngược dạy kĩ thuật số nhằm phát triển năng lực tư duy sáng tạo cho sinh viên. *Tạp chí Khoa học Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh 14*(1), 16.

Ngày nhận bài: 05/4/2021 Biên tập xong: 15/06/2022 Duyệt đăng: 20/06/2022